

הדף היומי בבלי: מסכת בבא בתרא דף צ"ב
הדף היומי בהלכה: סימן ר"ג מאמצע סעיף א' וי"א' עד סימן ר"ד
המוסר היומי: שם עולם פרק ח' עד 'ופשוט עוד דשמירת המשפט'

לוח
לימוד
יומי

האם מברכים ברכה אחרונה על שתיית קפה קר?

כשתצטנן מעט בלי הפסק.

על עצה זו של המשנ"ב, כתב הדעת תורה (סימן רד סעיף ז) בשם בעל המנחת חינוך שבקפה אם מניחו להתקרר מעט, ואחר כן שותהו אין לו לברך ברכה אחרונה, שאין זה כדרך שתייתו ובטלה דעתו, וכן מבואר בברכי יוסף (סימן רד ס"ק ו), וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פי"ד תשובה כז) שכיון שאין הרגילות במקומותינו לשתות את הקפה קר, אין אפשרות לברך ברכה אחרונה על קפה [והוסיף, שאם שותה אותו בבת אחת כשהוא רותח, ג"כ בטלה דעתו, ואינו יכול לברך, וכן במשקה חריף, וראה מה שכתב שם לענין שתיית תה], מאידך בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' מב אות יג) כתב שתמוה לומר כן, שהרי קפה שהצטנן מעט ראוי לשתיה ונהנים מזה, וכמדומה שכן מנהג העולם, וכן מוכח מעצת המשנ"ב להמתין שיצטנן קצת [שנקט בלשונו שתיית קפה או תה], שמברכים באופן זה ברכה אחרונה.

השו"ע סימן ר"י (סעיף א') כתב, ששיעור אכילה כדי להתחייב בברכה אחרונה הוא כזית, ושיעור השתיה הוא רביעית ויש אומרים כזית, ולכן טוב להיזהר לשתות או פחות מכזית או יותר מרביעית. ובמשנ"ב (ס"ק א') הביא שכל זה דווקא כאשר אכל הכזית תוך כדי שיעור אכילת פרס, ולענין שיעור הזמן בשתיה כתב, שאם הפסיק מעט וחזר ושתה עד שהשלים לרביעית, יש אומרים שאינו מצטרף, ויש אומרים שכל עוד שלא שהה מתחילת השתיה ועד סופה יותר מכדי אכילת פרס מצטרף.

ולגבי שתיית משקאות חמים שהרגילות לשתותם מעט מעט וקשה לשתותם בלא הפסק, כתב המשנ"ב שיש מחלוקת גדולה בין הפוסקים אם לברך ברכה אחרונה [לפי הדעה הראשונה], והביא שמחצית השקל והחיי אדם והדרך החיים כתבו שלא יברך, וכן מנהג העולם, והוסיף שבודאי טוב להניח מהשתיה שיעור רביעית כדי שיוכל לשתות

האם ניתן להוציא אדם ידי חובה בברכה כשהמברך אינו מחויב בה?

לכתחילה לא יוציא אדם את חבירו בברכה אלא כשהוא עצמו גם כן מחויב בברכה. ובדיעבד, בברכת המצוות יצא השומע ידי חובתו אף כשהמברך אינו מקיים בעצמו את המצוה, כיון שכל ישראל ערבים זה לזה לקיום המצוות, והרי זה כאילו המברך עצמו מחויב במצות חבירו. אבל בברכת הנהנין - כיון שאין האדם חייב להנות, וחובתו לברך היא רק משום רצונו בהנאה, אין הערבות מחייבת את חבירו בברכתו, ולפיכך, מי שאינו נהנה בעצמו אינו רשאי לברך עבור חבירו; ואם עבר וברך, ברכתו לבטלה. [משנ"ב יד-טו; ביאורים ומוספים דרשו, 12; וראה שם, 13]

באיזה מקרה חשובה עניית אמן יותר מהרגיל?

על כל ברכה שאדם שומע, חייב לענות 'אמן', ואם יוצא ידי חובתו בברכה זו מדין 'שומע כעונה', חובתו בעניית אמן גדולה יותר, כדי להראות בכך שניאות לברכה וחפץ לצאת בה ידי חובה. ובברכת המצוות, כאשר המברך בעצמו כבר קיים את המצוה (ראה לעיל) - יתכן שאם השומע לא ענה אמן לא יצא; אך אם המברך בעצמו גם כן מתעתד לקיים כעת את המצוה, וכן בברכת הנהנין שאין המברך מוציא אחר ידי חובה אלא כשנהנה בעצמו, כנ"ל - יוצא השומע ידי חובה אף אם לא ענה אמן. [שו"ע ב, ומשנ"ב יז; ביאורים ומוספים דרשו, 19]

כיצד יתכן שיאמר אדם ברכה שהוא מחויב בה והיא תהיה 'ברכה לבטלה'?

לקיום דין 'שומע כעונה' בברכה, נדרשת כוונת המברך להוציא ידי חובה, וכוונת השומע לצאת. ואם קבעו ביניהם מראש שהאחד יוציא את חבירו בברכה, או שהגיעו למקום על מנת כן - יצא השומע ידי חובה אף אם לא התכוון במפורש בשעת הברכה לצאת ידי חובה. והשומע לא יענה 'ברוך הוא וברוך שמו' לאחר הזכרת שם ה' שבברכה, כיון שבשמיעתו הוא נחשב כמברך בפיו, והרי זה 'הפסק' באמצע הברכה; ובדיעבד לא יברך שנית. והמכוון לצאת ידי חובה בשמיעה, לא יברך גם בפיו, כיון שזו ברכה לבטלה. [שו"ע ב-ג; ביאורים ומוספים דרשו, 20]

אתמול למדנו

- היוצא ידי חובת ברכה מדין 'שומע כעונה', צריך לתת את דעתו על שמיעת הברכה; אך אם אוזניו שומעות את הברכה ודעתו מוסחת - יש מהפוסקים שציידד שלא יצא.
- בברכת הנהנין, לכתחילה אין אדם רשאי להוציא את חבירו אלא במצב של 'קביעות' שבו הם מחוברים ומצורפים יחד. בברכה ראשונה - בפת ויין, צריך ששניהם יישבו סביב שולחן אחד, אך עמידה אינה נחשבת למצב של קביעות. וביתר המאכלים והמשקאות, ברכת הריח וברכת השבח - נחלקו השולחן ערוך והרמ"א אם תתכן בהן 'קביעות' על ידי ישיבה בצוותא.

מחר נלמד

- מדוע אין אומרים 'מלך העולם' בברכה הראשונה של 'שמונה עשרה'?
- מי שאמר בפתחת ברכה: "ברוך אתה הא-ל מלך העולם" - האם יצא ידי חובתו?
- סיימת ברכה יחד עם חבירך - האם תענה 'אמן' על ברכתו?